Úterý 19. června 2018 / ***Mirko Radušević*** / ***Literárky***

Kdykoli píši západobalkánské zápisky, vzpomínám na dobu relativního klidu. V Bělehradě jsem

(kávové zápisky, vzpomínky)

Když jsem byl bratranci na svatbě v malém vojvodinském městečku, večer v tom nejlepším, kdy se při harmonice tancovalo a zpívalo, přiběhl do dvora soused a s vyděšenýma očima křičel, ať necháme zábavy, že zemřel Broz Tito. Harmonikář sklapl nástroj, možná měl stejně hraní dost. Sedělo se za stoly a už jen povídalo… Koho by tehdy napadlo, že je to konec nejen vojvodinské veselky.

Svět byl rozdělený na dva bloky a Jugoslávie byla jakýmsi přemostěním mezi nimi a navíc ambasadorem chudého tzv. Třetího světa byl maršál Tito. Svět se mu za to skláněl u nohou a do Jugoslávie ze Západu plynuly finance, ale zejména půjčky, které zemi utápěly v dluzích. Jugoslávie hrála roli jazýčku na vahách a Tito umně přidával závažíčka na jednu, nebo druhou stranu. Stejně tak dělal v domácí politice a tišil, dusil různé „ –ismy“. Diplomacii a vůdcovství měl v genech.

Nemylme se, dodnes, i když Tito nežije, hraje toto teritorium pro svět důležitou roli v rovnováze mezí Západem, Východem a nyní především muslimským světem. Je zde od všeho trochu. Jestli myslíte, že nikoli, podívejte se na analýzy různých expertů ať západních nebo východních. I když si protiřečí, výsledek je stejný: situace na Balkáně je komplexní, projevují se zde vnější faktory, které situaci komplikují a vytvářejí geopolitický problém. Vnější faktory nejsou obecné povahy, ale adresné: USA, Velká Británie, Rusko, Německo, Francie, Turecko, Itálie a další… Tyto země jsou uvedené v pořadí jejich současného vlivu.

Neříkej hop, dokud nepřeskočíš

Podívejme, americký novinář pod dojmem podpisu dohody Tsiprase a Zaeva o novém názvu pro Bývalou jugoslávskou republiku Makedonii pasuje AlexiseTsiprase na Nobelovu cenu za

mír. Asi to bude koncem roku pro komisi problém, když se objevila nominace i pro Donalda Trumpa. Komentátor serveru Foreign Policy vidí zásluhu Tsiprase a Zaeva v tom, že vytvořili pro svět precedent v řešení krize národní identity a dohodli se na názvu „Republika severní Makedonie“. „Je to možný model řešení střetu národní identity, který je příčinou konfliktů nejen na Balkáně, ale v celém světě. Je to zároveň ostrá výtka Rusku a populistickým odnožím v Evropě. Tato dohoda zvyšuje důvěru v EU a západní projekt pro Balkán,“ píše komentátor.

Americký novinář ve své analýze pochopil, že Makedonie má odvěký problém se svými sousedy: s Bulharském ohledně uznání jazyka, se Srbskem uznání nezávislé makedonské církve a s Řeckem o uznání, že Makedonie není pouze Řecko. Nyní novinář vidí příležitost pro Republiku severní Makedonii, že bude moci vstoupit do NATO, což Řecko již nebude blokovat a ochrání to makedonské zájmy.

Ovšem i zde platí přísloví: Neříkej hop, dokud nepřeskočíš. Kdo zná zdejší problémy, nechápe, jak může americký analytik opomenout tak závažnou skutečnost, jako je sousedství Makedonie s Albánií a Kosovem. Přitom píše o vnitřním konfliktu s albánskou menšinou, který propukl v roce 2001.

Problém Velká Albánie

Jestliže americký analytik Edward P. Joseph vidí řešení ve vstupu Makedonie do NATO, tak tím ale problém vůbec není vyřešený. Naopak. Přes NATO, EU a Západ již nyní Albánie spolu s Kosovem se snaží uskutečnit své dávné hegemonické sny. Tak také vidí současnou situaci balkánští, především srbští politologové a analytici. Nedávno jeden z nich akademik, profesor historie na Bělehradské univerzitě Ljubodrag Dimić (viz) tvrdil, že koncept Velké Albánie formulovaný již před 140 lety (10.června 1878) tzv.
Prizrenskou ligou
je noční můrou jak pro Srby, ale stejně pro Černohorce, Řeky i Makedonce. Srbský akademik upozorňuje, že v té době Albánci tvořili na tomto teritoriu prostírajícím se od severního Řecka, přes západní Makedonii, jižní Srbsko, východ Černé Hory a Albánii pouhých 44 procent veškerého obyvatelstva a od té doby se snaží, aby toto území bylo v jejich prospěch „etnicky čisté“. Toho dosahují terorem obyvatel jiných nealbánských národností. Procesu vzniku Velké Albánie má nahrávat nově vzniklá dohoda mezi Kosovem a Albánii o bezcelním obchodu.

Jiný srbský politolog Dušan Proroković se snaží uklidnit rozbouřenou situaci tvrzením, že sice Albánci sní o své velké zemi, ale nejsou organizačně schopní tento poměrně složitý krok realizovat. Proroković poukazuje na žalostný stav institucí v Prištině a celou vnitropolitickou situaci v Albánii. Upozorňuje však na skutečnost, kterou jsou již shora zmíněné vnější faktory, kdy některá z velmocí bude potřebovat v Evropě nebo aspoň na Balkánu vytvořit chaos, začne Albánce v jejich myšlenkách a chutích podporovat.

Vytváření potenciálně výbušné situace ze strany Západu se děje již nyní, kdy se snaží podpořit vznik Kosovské armády, která by měla nahradit působení KFOR. V současnosti dochází k tomu, že Euleks zodpovědný za právní stav v Kosovou nyní bude svoji výkonnou moc předávat kosovským orgánům.

Problémů je mnoho a tajný plán pro migranty

Dalo by se pokračovat na teritoriu Kosova a jižního Srbska, kde je spleten gordický uzel. Plést ho započalo bombardování NATO a nyní se v jihosrbském městě Niš konala mezinárodní konference věnovaná právě tomuto bombardování a používání bomb s obohaceným uranem. Na konferenci vystoupil italský pilot Domenico Leggiero, který mluvil o důkazech, které uznala italská justice. V osmdesáti případech bude bývalým italským vojákům působícím v konfliktu vyplaceno odškodné ve výši 200 tisíc až půl milionu euro. Nyní budou u mezinárodního soudu požadovat stejné odškodné srbští občané postižení rakovinou v důsledku tehdejšího bombardování. Údajně se rodí nyní i děti postižené rakovinou (viz). Paradoxem je, že odškodné dostala útočící strana a ti, kteří se bránili budou muset ještě tvrdě vyjednávat.

Když se podíváme do jiné země bývalé Jugoslávie, jakoby problémy nekončily. Poslední zprávy mluví o tom, že na jednom hraničním přechodu mezi Bosnou a Chorvatskem se shromáždilo kolem dvě stě migrantů. Chorvatsko povolalo na hranice policejní posily a nad územím létá helikoptéra, která vše kontroluje. Podobných zpráv bude nyní v létě z chorvatských hranic přibývat a Chorvatsko uvažuje o uzavření svých hranic se Srbskem a Černou Horou (viz)

Evropa se snaží utečencům bránit a rakouský kancléř Sebastian Kurz údajně spolu s dánským premiérem Larsem Rasmussenem připravují tajný plán na umisťování běženců v některé zemi mimo EU. Pochopitelně, že to nebude Island, ale nejspíše právě balkánské země jako jsou Albánie, Srbsko, Makedonie nebo Bosna.

„Migrační politika Evropské unie v posledních letech selhala. Myslím, že to dnes uznávají téměř všichni. Když se nesnažíme ovládat migraci, tak je to nedbalost… Nejdůležitější je, abychom chránili schengenský prostor zajištěním řádných vnějších hranic... Rakousko spolupracuje s malou skupinou zemí EU na plánech pro přijímací střediska pro uprchlíky mimo EU. Jestli to bude v Albánii? Uvidíme," řekl pro rakouskou televizi ORF Sebastian Kurz (viz).

Závěr pro dnešní západobalkánské zápisky

Možná jsou „zápisky“ tentokrát psány zeširoka, neboť se stále se nemohu zbavit dojmu, že lidé nejen v Čechách nemohou tomuto regionu dokonale nebo dokonce vůbec porozumět. Možná vše napoví zcela okrajová příhoda. Kolega mi přinesl libanonskou kávu s tím, že jemu ani nikomu v rodině nechutná. „Je příšerná, nějaká divná,“ řekl, otevřel čtvrtkilový sáček a dal mi přičichnout. Ovanula mě důvěrně známá vůně kávy z Balkánu. Říkám mu: „To je úplně normální kafe!“ „Ne, uvař si ho a uvidíš. Je hrozný!“ Nedal si to vymluvit. Doma jsem si připravil džezvu a nasypal do ní pět lžiček kávy a jen malinko, čtvrt lžičky cukru a pak zalil jen o něco chladnější vodou. Tak jsem se to v Bělehradě naučil. Chutnala výborně a celý týden, než jsem ji spotřeboval, jsem si na kávě pochutnával. Připadal jsem si, a současná vedra tomu napomáhala, že jsem v „kafići“ na bělehradské ulici nebo na nějaké čaršiji v Bosně a piji pravou

balkánskou kávu. Možná by ještě k tomu scházel ratluk. Řekněte sami, kdo tomu porozumí a kdo to pochopí. Stejně je to s balkánskou politikou.

- - -